

België-Belgique
P.B.
ANTWERPEN X
8/5465

De Rietvink

Jaargang 9 - nr.6 - APR-MEI-JUNI 2003



natuurpunt 

Land van Reyen

V.U. Bert Andries, Boomkensisstraat 20, 2531 Vremde
Deze nieuwsbrief verschijnt driemaandelijks
Afgiftekantoor Antwerpen X



't Waaskeetje
.Taverne - Restaurant

Borsbeeksesteenweg 21 • 2530 Boechout

Tel. 03-454.01.20

Feest en vergaderzaalje

Capaciteit +/- 50 personen

Uitgerust met overhead projector, flip chart en scherm

COPYMATIC

Topkwaliteit in digitale prints en fotokopie

- handelsdrukwerk • zetwerk
- kleurkopies • planafdruk
- volledige afwerking
- T-shirt bedrukking vanaf 1 stuk

**24u. service + ophaal en leverdienst
vraag onze interessante prijzen**

o p e n i n g s u r e n

maandag tot vrijdag 9.00 tot 18.00

zaterdag 10.00 tot 14.00

zon- en feestdagen gesloten

Diksmuidelaan 211 • 2600 Berchem

tel. & fax : 03/239 68 14

e-mail: copymatic@pi.be

WIE HEEFT HET VOOR U IN Boechout?

KBC Bank & Verzekering (ex-KB)
J.F. Willemsstraat 14, 2530 Boechout
tel. (03) 460 31 00

KBC Bank & Verzekering (ex-CERA Bank)
Heuvelsstraat 39, 2530 Boechout
tel. (03) 455 40 48

KBC Bank & Verzekering (ex-ABB)
Keersmaekers NV, Molenlei 96, 2530 Boechout
tel. (03) 455 01 00

KBC Bank & Verzekering
Vremdedorsplein 22-23, Vremde
tel. (03) 455 19 80



KBC BANK & VERZEKERING VERENIGT DE KREDIETBANK, ABB-VERZEKERINGEN EN CERA BANK.

We hebben het voor u.

RESTAURANT 't kaneel



waalse kaai 32, 2000 antwerpen
tel. (03) 248 11 11
monique oostvogels & gijs van stracten
gesloten op zondag

VAN DE POEL BVBA TUINMACHINES

Oostmalsesteenweg 69 - 2520 Emblem
Tel. (03) 480 14 24

Open : Di-Wo-Do-Vr 8-12 en 13-19 u.
Za 8-12 en 13-17 u.



elektriciteit & aardgas

intercommunale voor energie

Antwerpsesteenweg 260 - 2660 Antwerpen - Hoboken
Tel. (03)820 05 11 Fax (03)829 10 67

*een energie(k) bedrijf
van en voor mensen*

www.landvanreyen.be

Open Natuur.dag 18 mei 2003: Kiezen voor natuur !

Op 18 mei gaan we met zijn allen weer naar de stembus om een nieuw federaal parlement te verkiezen. We vertrouwen erop dat onze leden die politieke partijen zullen steunen die de natuur en een ordentelijke ruimtelijke ordening met oog voor de open ruimte, een warm hart toedragen.

Misschien hadden sommigen onder jullie gedacht: jammer, een mooi weekend in mei moeten thuisblijven voor de verkiezingen.

Geen nood; gelukkig is er nog Natuurpunt!

Vóór of na je bezoek aan het stemlokaal hebben we die dag voor jullie een volledig programma uitgewerkt om je tijd nuttig en aangenaam door te brengen. Natuurpunt organiseert immers op 18 mei de Open Natuur.dag!

Wat dacht je van een vroegochtendwandeling met verzorgd ontbijt in de Molenbeekvallei in Vremde met start o 6h15, en dan een kort bezoek aan het stemlokaal.

Gevolgd om 10u. door een geleide wandeling op de Wolvenberg in Berchem. Na de middag natuurwandelingen en allerlei activiteiten voor jong en oud in de Molenbeekvallei, mede in het teken van 1000 jaar Vremde. Om de vermoeiende dag dan af te sluiten in de luie zetel voor de verkiezingsshow.

Geef toe, we hebben voor jullie gezorgd!

Al onze vrijwilligers zetten voor jullie die dag hun beste beentje voor, om jullie een uitgebreid, sfeervol en leerrijk aanbod te kunnen bieden. Meer details vind je binnenin deze



Rietvink. We hopen onze leden daar dan ook massaal te ontmoeten!

Bert Andries



COLOFON

Verantwoordelijk Uitgever:

Bert Andries

Redactie:

Gitta Torfs, Griet Lambert,
Erik Molenaar, Steven Keteleer,
Dirk Verstraeten, Paul Van Deuren,
Bert Andries

Fotografie:

Paul Van Deuren, Gitta Torfs,
Wim Strecker, Frank Adrieansen,
Bert Andries

Opmaak:

look@me productions
www.lookatme.to

Druk:

Copymatic, Berchem
03/239.68.14

Redactie-adres:

Natuurpunt ,Afdeling Land van Reyen,
p/a Bert Andries, Boomkensstraat 20,
2531 Vremde - tel. 03/455.82.89
bert.andries@landvanreyen.be



Algemene ledenvergadering: een gezellig samenzijn op een koude winteravond.

Op vrijdag 24 januari hielden we onze jaarlijkse algemene ledenvergadering. Een 40-tal leden kwam afgezaakt naar het gezellige zaaltje van de Gemeentelijke Basisschool in Lint. Het werd een goedgevulde avond waarin onze bestuursleden, onder het goedkeurend oog van provinciaal coördinator Diederik, een boeiende presentatie gaven van onze realisaties in 2003.



Sfeervolle stemming in het vergaderzaaltje van de Lintse Basisschool

Carlos stelde gepassioneerd onze – of moeten we zeggen ‘zijn’ - gloednieuwe website voor. Dit wordt hét medium voor de toekomst!

Bert gaf een overzicht van de ledencijfers, die nogal wat verschillen in ledendichtheid toonden tussen de gemeenten in ons werkingsgebied. Goed nieuws is dat Vremde de 3^{de} grootste ledendichtheid van gans Vlaanderen heeft. We hebben de ambitie om eind dit jaar op nummer 1 te staan!

Onze penningmeester Fred zorgde voor een beknopt overzicht van de financiën. De cijfers blijven jaar na jaar kloppen en onze afdeling blijft financieel gezond. Meer nog: we konden in 2002 een schenking van 500 EUR doen aan het nieuwe aankoopproject Anderstad van onze buurafdeling Natuurpunt De Wielewaal. Voor de aankopen in de



Verantwoordelijke Natuurstudie Erik Molenaar met naast hem Molenbeekconservator Marcel Van Waerebeke

Molenbeekvallei konden we 1500 EUR opzij zetten. Onze leden schonken voor dit laatste aankoopproject in 2002 maar liefst 5900 EUR (of een kleine 240.000 BEF). Een nieuw record, waarvoor uiteraard onze welgemeende dank! De 3 conservators gaven een overzicht van de laatste realisaties op ‘hun’ natuurgebieden. Er was een mooie diareeks over de beekverlegging van de Molenbeek, die we in 2002 realiseerden.

Bestuur Natuurpunt Land van Reyen

Bert Andries Voorzitter Ledenadministratie Aankoopverantwoordelijke Milieuraad en GNOP-commissie Boechout	Boomkensstraat 20	2531 Vremde	03.455.82.89 bert.andries@landvanreyen.be
Jos Stessens Ondervoorzitter Verantwoordelijke Educatie Milieuraad Boechout Afgevaard. Bessemscomité	Fruihollaen 20	2530 Boechout	03.455.51.19
Ria Van Peer Secretaris Milieuraad Mortsel	Nieuwelei 33b	2640 Mortsel	03.455.87.33 ria.vp@skynet.be
Fred Vanhaverbeke Penningmeester	Ergo De Waellaan 54	2100 Deurne	03.321.66.15 fred.vanhaverbeke@pandora.be
Frank Adriaenssen Beleidsverantwoordelijke Milieuraad Boechout	Boshoek 234	2530 Boechout	03.454.03.30 fadria@uia.ua.ac.be
Marcel Van Waerebeke Conservator Molenbeekvallei Verantwoordelijke Beheer	Molendijk 83	3582 Koersel	0479/79.93.66 011/42.22.51 marcel.vanwaerebeke@lin.vlaanderen.be
Marc Janssens Co-Conservator Molenbeek	Berthoutstraat 24	2531 Vremde	03.455.29.79 marc.janssens@medtronic.com
Bob Verelst Conservator Klein Zwitserland GECORO Mortsel	Heideland 12	2640 Mortsel	03.449.44.88 bobverelst@hotmail.com
Griet Lambert Co-Conservator Kl. Zwits. Milieuraad Mortsel	Steenakker 70	2640 Mortsel	03.449.51.57 griet.lambert@skynet.be
Erik Molenaar Conservator Wolvenberg Verantwoordelijke Natuurstudie Milieuraad en GNOP-commissie Antwerpen Redactie Rietvink	F. Coosemans- straat 24	2600 Berchem	03.218.59.69 erik.molenaar@skynet.be
Ludo Dillen GECORO, GNOP-commissie, Milieuraad Boechout	Groene Stap 4	2530 Boechout	03.455.71.32
Marlies Van Waerebeke Groene Winkelstand Promotiemateriaal	Ergo De Waellaan 54	2100 Deurne	03.321.66.15 0479/79.93.66 marlies.vanwaerebeke@pandora.be
Dirk Raekelboom Allrounder	Betanielaan 37	2547 Lint	03.454.33.94 0475/266340 dirk.raekelboom@vucom.be
Paul Van Deuren Milieuraad Lint Eindredactie Rietvink	Heidelaan 3	2547 Lint	03.289.09.32 0498/86.83.21 Paul.VanDeuren@vucom.be
Annemiek Smink Medewerker website Redactie Rietvink	Elisabethlaan 192	2600 Berchem	03/230.84.42 miekiesmink@hotmail.com
Steven Keteleer Redactie Rietvink	W. Van Laerstraat 10	2600 Berchem	03.239.22.78
Wouter Bervoets Medewerker website	Mechelsestwg. 21	2540 Hove	03.455.91.76 wouterbervoets@hotmail.com
Carlos da Cunha Webmaster	Korte Pastoorstraat 7	2600 Berchem	03.281.83.26 webmaster@landvanreyen.be



Zaterdag 21 juni 2003

Maaien en afvoeren van het maaisel op het hooiland in het brongebied van de Molenbeek.

Een andere manier om de natuur in onze natuurgebieden te leren kennen. Sfeervolle momenten zijn gegarandeerd, hopelijk onder een deugddoende zomerzon! Laarzen gewenst. Voor drankjes wordt gezorgd.

Wanneer: 10u. einde ong. 13u.

Waar: samenkomst op de hoek van de Lindelei en de Vremdesesteenweg te Vremde. Voor de laatkomers: veldweggetje recht tegenover de Lindelei afdalen richting Molenbeek.

Info: Marcel Van Waerebeke
(tel. 0479/79.93.66)
marcel.vanwaerebeke@lin.vlaanderen.be)
Bert Andries (tel. 03/455.82.89)
bert.andries@skynet.be

Zondag 22 juni 2003

Een primeur! Voor de eerste maal leiden onze ervaren gidsen ons door het dalhoofd (kwelgebied) van de Molenbeekvallei. Ze tonen jullie graag onze recente realisaties in verband met waterbeheersing in dit brongebied. De gidsen leiden ons langs de visvriendelijke stuwen en het afgegraven moerasgebied met de amfibieënpool. Ook ons meest ambitieuze inrichtingsproject, namelijk de beekverlegging met de stuwen, staat op het programma. We passeren ook even langs het gemeentelijk natuurgebied aan de Sneppenbosweg.

We vertellen jullie graag hoe deze inrichtingswerken bijdragen tot de natuuront-

LAND VAN REYEN

wikkeling in het kwelgebied en wat onze verdere plannen zijn. Een niet te missen unieke kans!

Afspraak: 10u aan de kerk van Vremde, laarzen gewenst, geen honden, traject niet geschikt voor kinderwagens. Duur ong. 2 uur. Onderweg zorgen we voor een drankje.

Info Marcel Van Waerebeke
(tel. 0479/79.93.66)
marcel.vanwaerebeke@lin.vlaanderen.be)
Bert Andries (tel. 03/455.82.89)
bert.andries@skynet.be).

Zondag 22 juni 2003

Geleide natuurwandeling op Wolvenberg. Vertrek om 10 uur aan de ingang hoek Singel – Posthofbrug. Voorzomer! Contactpersoon: Erik Molenaar
(03/218.59.69)
erik.molenaar@skynet.be

**Elke woensdagavond is er
beheer en inventaris van
het Wolvenbergcomplex.
Bijeenkomen aan de con-
tainer om 19 h.**

Vervolgens werd binnen onze afdeling de kern Natuurpunt Mortsel boven de doopvont gehouden, met succeswensen en felicitaties. Via deze nieuwe kern zal onze werking in Mortsel nog versterkt kunnen worden. Bob werd verkozen tot voorzitter, Griet tot ondervoorzitter. Erik deed een oproep om nog meer werk te maken van de inventarisaties in de



**Natuurpunt/Land van Reyen-
voorzitter Bert Andries geeft de stand
van zaken**

natuurgebieden en de gegevens beter te stroomlijnen, zodat we ook kunnen stellen dat natuurstudie in onze regio geen loos begrip is.

Bert gaf nog de planning voor 2003 mee. Na enkele vragen, die jullie betrokkenheid bij onze werking aantonen, werd de avond besloten met een gezellige babbel bij een (of meer) glaasje(s) van onze overheerlijke afdelingsfruitwijn. Op het einde liepen de emoties zo hoog op dat de jas van Marcel vuur vatte, gelukkig zonder erge gevolgen. We hebben de brandweer niet moeten verwittigen.....

Bert

LAND VAN REYEN

DE BRIALMONTGORDEL ROND ANTWERPEN: EEN INTERESSANT BROK NATUUR !

Zoals jullie ongetwijfeld allemaal weten, liggen er een aantal fortten rondom Antwerpen. Ooit afgevraagd waar deze vandaan komen en waarvoor ze dienen? Omdat de Brialmontgordel, zoals deze forttenreeks en de bijbehorende omwalling in de volksmond heet, voor een groot gedeelte in het gebied van Land Van Reyen ligt en bovendien vele natuurwaarden bevat, leek het ons tijd om hier eens uitgebreid op in te gaan in de Rietvink. Natuurlijk kunnen we niet alles in één keer vertellen, daarom hebben we er voor gekozen er een reeks van te maken. Iedere drie maanden krijgen jullie een gedeelte voorgeschoteld zodat je na ongeveer een jaar een gedegen kennis bezit rond de Brialmontgordel en haar niet uit te wissen belang voor de natuur in onze provincie. We beginnen de serie met een stukje geschiedenis.

Het verhaal van de Brialmontgordel

Enkele eeuwen geleden was men net als nu al bezig om systemen uit te denken om een aanval van buitenaf te voorkomen. Dit waren toen veelal enorme, indrukwekkende en goed uitgedachte vestingen. Antwerpen was in de tijd dat de Spanjaarden ons veroverd hadden (16e eeuw) al een ommuurde stad. De Spaanse Omwalling liep ongeveer daar waar nu de Leien zijn.

Drie eeuwen later werd Antwerpen als centrum van de Belgische landsverdedi-



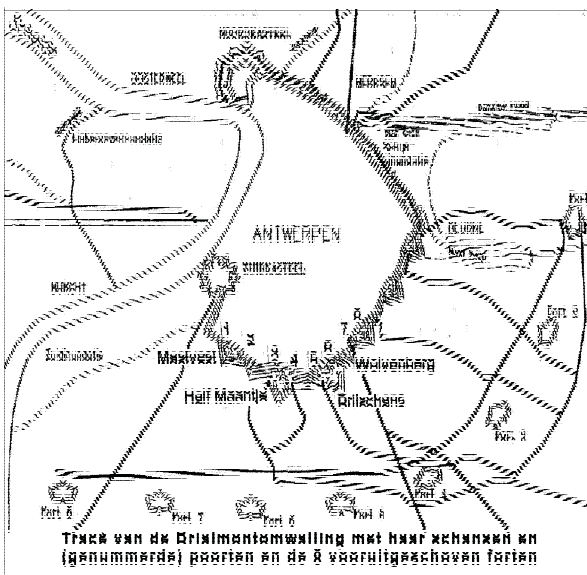
LAND VAN REYEN

ging uitgekozen. De Scheldestad moest worden omgebouwd tot een sterke vesting. De plannen werden ontworpen door generaal Henri-Alexis Brialmont, een uitstekend militair ingenieur, die Antwerpen wilde omringen door een grote omwalling en deze verdedigen door een gordel van 8 forten. In 1859 werd het plan goedgekeurd en kon de aanleg van de enorme vesting beginnen.

De Grote Omwalling

Nog in hetzelfde jaar werd gestart met de aanleg van de Grote Omwalling van 15 kilometer lang. Door de op-richting hiervan groeide de oppervlakte van de stad van 250 ha naar 1.300 ha. Men vertrok vanuit de oude Zuid-citadel over Kiel, Berchem, Borgerhout en Dam en eindigde weer bij de Schelde waar het Noordkasteel werd gebouwd. Nu anderhalve eeuw later is de omwalling grotendeels opgevoerd aan de Singel en de Ring rond Antwerpen.

De Grote Omwalling bestond uit brede, met zand en gras bedekte muren met brede grachten ertussen. Vanaf het Zuidkasteel



tot op ongeveer de helft van de omwalling waren een zestal schansen aangelegd, waartussen kazernes stonden. Deze driehoekvormige bouwwerken en dito vestgrachten zijn nu nog terug te

herkennen op drie plaatsen. Op het Kiel vinden we ter hoogte van de Eric Sasse- laan de restanten van de Mastvest, te herkennen aan de V-vormige vest waarover in 1930 een grote brug werd gebouwd. Daarnaast kennen we het Half Maantje in het Nachtegalenpark. Dit restant is nog herkenbaar in de V-vormige punt waarover een thans geasfalteerde weg loopt. Ook de Brilschans in Berchem naast de Ring en de Grote Steenweg richting Mortsel is een duidelijk overblijfsel van de Grote Omwalling. Het park laat dit zien door de V-vorm in de vijver. Alle schansen werden telkens omsloten door 2 grote dubbele poorten in neo-barok. De Brilschans lag bijvoorbeeld tussen de Berchem-se en de Mechelse Poort (5), welke toe-gang gaf tot de Willem Van Laer-sstraat. De twee leeuwenkoppen

aan weerszijden van de Mechelse brug (stadskant) vormen het enige overblijfsel van deze statige poort en trouwens van alle 15 poorten. De Berchemse Poort (6) stond aan de andere kant van de Brilschans richting station

en gaf toegang tot de De Villegasstraat. Tussen de Berchemse poort en de verderop gelegen Spoorbaanpoort (7) stond een kazerne. Nu ligt hier grotendeels één van de voornaamste natuurgebieden van

Activiteitenkalender

Zondag 27 april 2003

Op deze Dag van de Aarde gaan we voor het eerst op verkenning op de spoorwegbermen tot aan de gemeentegrens met Wilrijk. De bermen vormen een belangrijke groene verbinding in Mortsel. Een absolute aanrader ! Bijeenkomst en einde aan de Dieseghemhoeve. Vertrek : 14 uur.

Contactpersoon : Bob Verelst
(tel 03/449 44 88).

Zaterdag 3 mei

Gezellige avondmarkt op de dorpsplaats rond de kerk van Vremde, een organisatie van het gemeentelijk feestcomité van Boechout-Vremde in het kader van "1.000 jaar Vremde". Je vindt er bloemen, planten, tuinartikelen en oude ambachten, evenals een infostand van Natuurpunt met inheemse planten, nestkasten en informatie over ecologische tuinen. Iedereen is welkom.

Info: Bert Andries, tel. 03/45582.89 – bert.andries@skynet.be

Zondag 25 mei 2003

Dag van het Park in Mortsel met als thema van dit jaar : "participatie". Natuurpunt Mortsel werkt mee in Fort 4, met enkele wandelingen speciaal voor kinderen. Vertrek : 11u en 14u Fortsel (fort 4).

Contactpersoon: Bob Verelst
(tel; 03/449 44 88)

Zondag 25 mei 2003

Dag van het Park in het Hof van Leysen aan de Markgravelei op het Zuid. Twee

LAND VAN REYEN

wandelingen zijn gepland om 14 en 16 uur. Een standje met materiaal en informatie zal aanwezig zijn. Er is doorlopend kinderanimatie. Organisatie i.s.m. Werkgroep De Ley.

Contactpersoon: Erik Molenaar (tel. 03/218.59.69 - erik.molenaar@skynet.be)

Vrijdag 13 juni 2003

Kernvergadering Werkgroep Wolvenberg Natuurlijk om 19.30 h in de Ferd. Coosemansstraat 24, 2600 Berchem.

Contactpersoon: Erik Molenaar (tel. 03/218.59.69 - erik.molenaar@skynet.be)

Zaterdag 21 juni 2003

Steek je handen uit je mouwen ! We maaïen van 10 tot 16 uur. Er is werk voor groot en klein. Wil je een uurtje (of enkele uurtjes) maaïen en maaisel afvoeren met kruiwagens, dan ben je welkom op Klein-Zwitserland. 's Middags is er picknick voor de medewerkers. Laat je niet afschrikken, voorkennis is niet nodig en we kunnen alle helpende handen gebruiken !!

Contactpersoon : Bob Verelst
(tel 03/449 44 88).

Zaterdag 21 juni 2003

Midzomeravondwandeling ! In een magisch sfeertje verkennen we de wondere wereld van nachtvinders en andere nachtelijke 'bewoners' van Klein-Zwitserland. Bijeenkomst : 20 uur aan de Dieseghemhoeve (duur 2 uren).

Contactpersoon : Bob Verelst
(tel 03/449 44 88).





MOLENBEEKVALLEI

Erkenning als reservaat zal zeker aangevraagd worden bij Afdeling Natuur van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

Ook moet er bij de plaatselijke en hogere overheden aangedrongen worden om de Molenbeek te saneren. De beek is Geruime tijd geleden contacteerde de eigenares van de percelen Natuurpunt voor advies betreffende het beheer van deze bossen. Na een plaatsbezoek van enkele mensen van Natuurpunt werd er dan ook een advies overgemaakt. In oktober werd een vergadering belegd met de eigenares. Gezien zij zelf niet meer de mogelijkheden heeft deze bossen op een verantwoorde wijze te beheren, is zij dan ook bereid gevonden een overeenkomst te sluiten met Natuurpunt.

De mogelijke toekomstvisie:

Een spontane ontwikkeling van een gemengd loofbos hoort hier dan ook tot de mogelijkheden wat betreft het beheer van dit gedeelte langs de Broechemsesteenweg. Het voorstel is reeds geformuleerd om de populierenaanplant op een natuurlijke manier te laten omvormen naar een beekbegeleidend bos met streekeigen planten.

Erkenning als reservaat zal zeker aangevraagd worden bij Afdeling Natuur van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

Ook moet er bij de plaatselijke en hogere overheden aangedrongen worden om

de Molenbeek te saneren. De beek is hier enorm verontreinigd door huishoudelijk afvalwater waarbij bij de periodieke ruiming van het slib deze substantie gewoon in het gebied gekieperd wordt. Ondanks dit laatste minpunt heeft dit gebied een enorm potentieel aan natuurwaarden. Met deze beheersovereenkomst is de eerste stap gezet naar de bescherming van de Molenbeekvallei in Broechem en samen met de reservaatpercelen van Natuurpunt en de gemeente in Boechem-Vremde spreken we nu van een natuurgebied van meer dan 23 ha. Toch niet echt meer klein te noemen.

**Met dank aan Natuurpunt
De Wielewaal**



FAKE

Mechelse poort met rechts één van de twee leeuwenkoppen, die bewaard zijn gebleven

het Land Van Reyden: Wolvenberg. Op Wolvenberg zijn nog oude gedeelten van muren terug te vinden, ondertussen geheel overwoekerd door natuur. Dit brengt een zeer interessant landschap met zich mee. De Spoorbaanpoort maakte samen met de Borsbeekse Poort (8) deel uit van een vierde schans, waarvan niets over is gebleven. Een andere poort, de Edegemse Poort (4) gaf vanaf de Jennevalstraat toegang tot de Floraliënlaan en vormde samen met de Wilrijkse Poort (3) de poorten van de schans Half Maantje. Iets verderop richting Kiel ligt de Mastvest, vroeger ingesloten door de Sint Laurentspoort (2) en tenslotte de Kielse Poort (1).

De Fortengordel

Om de Grote Omwalling en de daarbinnen gelegen stad te beschermen werden tegelijkertijd 8 vooruitgeschoven forten gebouwd in een halve ring rond Antwerpen. Het tracé is 18 kilometer lang en loopt van fort 1, waar nu het Wijnegem Shoppingcenter is over Wommelgem (fort 2), Borsbeek (fort 3), Mortsel (fort 4), Edegem (fort 5), Wilrijk (fort 6) op het terrein van de huidige UIA en fort

LAND VAN REYDEN

7) naar fort 8 in Hoboken vlakbij de Schelde. Fort 4 te Mortsel ligt in het Land Van Reyden. Daarnaast is fort 3 te Borsbeek van belang voor Boechem en Vremde, daar het een grote rol speelt in het wel of niet uitbreiden van vliegveld Deurne.

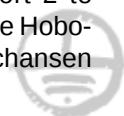
De forten werden gemiddeld ongeveer 4.000 meter van de omwalling geplaatst en liggen 2.000 meter uit elkaar. Het gebied tussen de forten en de omwalling heette het Verschanst Kamp. Van hieruit kon het veldleger opereren. Tussen de forten en de omwalling heeft men een militaire weg met gracht aangelegd, die de forten met elkaar verbond. Het tracé van deze weg wordt nu grotendeels gevolgd door de Krijgsbaan, de J. Moretuslei, de Frans Van Dun Laan enzovoort. De genoemde forten zijn in onze tijd, op fort 1 na, allemaal nog gedeeltelijk bewaard gebleven.

Wat gebeurde er na de bouw van de Vesting Antwerpen?

De eeuwenoude Spaanse Omwalling werd afgebroken en maakte plaats voor de Leien (1867-1869). Tevens verrees op de plek van de vroegere Lunet Herentals het stadspark, waarmee we het meteen ook hebben over het laatste overblijfsel van deze omwalling.

Iets later werd de Brialmontvesting uitgebreid met het Verschanst Kamp Linkeroever (fort Zwijsrecht en Kruikebeke) en fort Merksem. Omdat de forten over het algemeen te dicht bij de oprukkende stad lagen, werd in 1878 besloten tot een 94 km lange buitenlinie van forten (o.a. fort Lier en Steendorp).

Begin 1900 werden tussen Fort 2 te Wommelgem en tot voor Fort 8 te Hoboken nog 18 kleine betonnen schansen



LAND VAN REYEN

bijgebouwd, waarvan een restant ligt bij de Klaverbladdeef in Wilrijk.

Rond 1906 werd echter toch besloten tot de afbraak van de Grote Omwalling. De eerste tekenen hiervan bestonden uit de doorsteken, die naast de grote poorten werden aangelegd. Een van de eerste werd gerealiseerd naast de Mechelse Poort in Berchem waardoor er een vrije doorgang kwam voor de Grote Steenweg. De poorten zouden nog jarenlang bewaard blijven, maar tussen WO I en WO II legden ze één voor één het loodje.

De forten bleven gelukkig behouden (behalve fort 1), maar werden in WO II gedeeltelijk vernield door bombardementen. Door een hierop volgende langdurige leegstand, ontstond er een spontane ontwikkeling van natuur, waardoor sommige forten een belangrijk natuurgebied zijn geworden. De meeste forten zijn onder tusschen beschermd als monument en Fort 7 in Wilrijk is zelfs erkend Natuurmonument.

Dit was het verhaal van de opbouw en de ondergang van de Grote Omwalling en de Brialmont fortengordel rond Antwerpen. In de volgende aflevering gaan we echter over van geschiedenis naar natuur. Lezen jullie dan ook weer mee?!

Annemiek



NATUURPUNT HELPT OLIE-VOGELS IN OOSTENDE

Natuurpunt heeft onlangs enkele vrijwilligers opgetrommeld om het crisiscentrum voor de olieslachtoffers van de Tricolor een helpend handje toe te steken. Ik heb mij meteen beschikbaar gesteld.

Eenmaal in Oostende aangekomen, blijkt dat er nog een paar honderd vogels verzorgd worden nadat zij zijn aangespoeld op de Belgische stranden. Het gaat vooral om zeekoeten en alken, enkele zwarte zee-eenden en een paar jan van genten. Enkele fuuten zijn zelfs al vrijgelaten. De week ervoor waren er nog 1600 vogels, maar na drie weken in het centrum werd het voor sommige tijd om te worden overgebracht naar een ander centrum, werd vastgesteld dat ze het niet zouden halen of was het herstel zodanig



dat ze naar de revalidatiekooi op het klein strand konden worden overgebracht, waar ze zich kunnen voorbereiden op hun vrijlating. Die laatste etappe heb ik mogen begeleiden.

In de grote omheinde tent stonden 8 basins, zeg maar zwembaden, waarin telkens een 6-tal vogels verbleef. De meeste badjes waren gevuld met zeekoeten, maar er waren ook enkele zwarte zee-eenden aanwezig, een vrij zeldzame en beschermde soort en erg mooi om te zien.

De zeekoeten op hun beurt zijn zeer elegant en statig. Zij leven uitsluitend op

Natuurpunt neemt de "Nierlenders" in Broechem in beheer

Reservaat Molenbeekvallei uitgebreid met meer dan 7ha

Natuurpunt De Wielewaal is erin geslaagd meer dan 7 ha natuurgebied in de Molenbeekvallei te Broechem in beheer te nemen.

Het betreft twee grote bospercelen gelegen te Broechem. Het eerste grenst aan de Broechemsesteenweg, het andere aan het Safispoor (fietspad van Broechem naar Lier) met hieraan grenzend twee waardevolle weilanden met kleine landschapselementen. In totaal gaat het over een gebied van 7ha 43a 05 ca.

Momenteel zijn de bossen beplant met canadapopulieren. Het bos langs de Broechemsesteenweg is een zeer vochtig gebied (doorkruist door de Molenbeek) en de bestaande onderbegroeiing is rijkelijk voorzien van jonge boompjes (hazelaar, els, iep, ...). Hierdoor heeft het heel wat capaciteiten.

De bospercelen naast het fietspad hebben een eigen concept van greppels afwisselend met iets droger gelegen repels wat ervoor zorgt dat er plaats is voor voorjaarsbloeiërs en struiken in de ondergroei. Zo is er de rijke aanwezigheid van speenkruid en bosanemoon die in het voorjaar de bodem bedekken en de aanwezigheid van kwelwater is typerend voor het gebied. Ook hier vormt de Molenbeek

MOLENBEEKVALLEI

een belangrijk gegeven binnen de waterhuishouding.

Het gebied is een uiterst geschikt biotoop voor de Steenuil. De percelen langs het fietspad zijn ideaal als broedgebied voor de steenuil. In de weilanden grenzend aan deze bossen hebben 2 koppeltjes hun vast stekje. De bosrand van de percelen aan de Broechemsesteenweg wordt als rust- en jaaggebied gebruikt door de steenuiltjes.

Hoe de percelen in beheer kwamen:

Geruime tijd geleden contacteerde de eigenares van de percelen Natuurpunt voor advies betreffende het beheer van deze bossen. Na een plaatsbezoek van enkele mensen van Natuurpunt werd er dan ook een advies overgemaakt. In oktober werd een vergadering belegd met de eigenares. Gezien zij zelf niet meer de mogelijkheden heeft deze bossen op een verantwoorde wijze te beheren, is zij dan ook bereid gevonden een overeenkomst te sluiten met Natuurpunt.

De mogelijke toekomstvisie:

Een spontane ontwikkeling van een gemengd loofbos hoort hier dan ook tot de mogelijkheden wat betreft het beheer van dit gedeelte langs de Broechemsesteenweg. Het voorstel is reeds geformuleerd om de populierenaanplant op een natuurlijke manier te laten omvormen naar een beekbegeleidend bos met streekeigen planten.



Rechter veroordeelt privé-eigenaar voor aangerichte natuurschade in Vremdese Molenbeekvallei

De privé-eigenaar (niet-landbouwer) die in de beschermde Molenbeekvallei in Vremde in augustus 2001 grote natuurschade aanrichtte op zijn percelen in Ecologisch Waardevol Agrarisch Gebied, is door de rechtbank in kortgeding op 21 januari 2003 veroordeeld tot belangrijke herstelmaatregelen, die de natuur op korte tijd de kans moeten geven zich te herstellen van de ravage in 2001 aangericht, en dit op straffe van dwangsommen. Natuurpunt had klacht ingediend, zich beroepend op de wet van 1993, waarin gesteld wordt dat natuurverenigingen dit kunnen om een einde te maken aan ernstige of dreigende natuurschade.

De rechter achtte alle overtredingen bevesten en eiste een aantal belangrijke herstelmaatregelen, zoals

- het graven van een nieuwe amfibieënpool van 20 meter doorsnede en 1,5 meter diepte met schuine oevers;
- het afschuinen van de oevers van de Molenbeek tot 4,20 meter van de huidige oever, zodat een meer natuurvriendelijke oever met gradaties in vochtigheid van de bodem en bijgevolg variatie in plantengroei zich kan ontwikkelen;
- het hervullen van alle uitgediepte grachten met 20 tot 40 cm van de oorspronkelijke beekbodem, zodat de oorspronkelijke

waterhuishouding zich kan herstellen;

- het verwijderen van afvalhout, grond en wortels die op de drie buurpercelen waren gedeponeerd;
- het aanplanten en aanvullen van knotwilgen;
- het aanplanten van een grote es of abeel op de plaats van de gerooide populier.

Verder mag de eigenaar, niet-landbouwer zijnde, zijn weilanden niet bemesten en niet meer dan 2 grootvee eenheden of 6 kleinvee eenheden per jaar op deze weilanden houden.

Eén en ander dient gerealiseerd te worden voor 31 maart 2003 resp. 15 september 2003 voor wat het graven van de pool en het afschuinen van de beekoevers betreft. Hierop staat een dwangsom van 250 euro per dag vertraging. Nieuwe overtredingen worden eveneens bestraft met een dwangsom van 2.500 euro per overtreding.

Eén en ander bewijst dat er toch rechtszekerheid is wat natuurbescherming in kwetsbare en door de wet beschermde gebieden.

Natuurpunt hoopt dat de betreffende eigenaar zich bij dit vonnis neerlegt en snel werk maakt van het voorgestelde natuurherstel, zodat in goede nabuurschap kan worden verder gewerkt aan het natuurbehoud in onze prachtige Molenbeekvallei.

Bert Andries



Voorzitter Natuurpunt Land van Reyen

zee en zijn in het broedseizoen te vinden op de rotsen rond bijvoorbeeld Engeland. Zeekoeten overwinteren veelal op de Noordzee en kwamen zo in de olie van de Tricolor terecht. Vervolgens dreeven ze met de wind mee naar het Belgische strand, waar ze liefdevol zijn opgevangen. Even in het kort vertellen hoe deze opvang in zijn werk gaat.

De vogelopvang in de praktijk

Een met olie besmeurde vogel komt binnen in het centrum en krijgt de eerste zorgen toegediend. Deze bestaan uit medicatie en rehydratie, nodig ten gevolge van de olievergiftiging en de daaropvolgende diarree. Daarna wordt hij gevoederd en op een rustig en warm plekje gezet om bij te komen. De tweede dag ondergaat het dier een eerste globale wasbeurt. Dit gebeurt alleen door hier toe bevoegde, ervaren mensen. In Oostende werkt men met een groep Engelse specialisten die dit werk overal doen. Het is precies en gevaarlijk werk vanwege de olie en de scherpe snavel van bijvoorbeeld de zeekoet. De beestjes zijn gestresseerd en willen zich verdedigen, zaak is om vooral met je ogen ver van het dier vandaan te blijven.

Na deze eerste wasbeurt wordt de vogel gevoederd en wacht men af hoe hij evolueert. De volgende dagen wordt door een dierenarts besloten of het zin heeft de verzorging verder te zetten of dat het grootste kwaad al geschied is. Van de ongeveer 5000 levend binnengebrachte vogels haalde zeker de helft het niet.

Wanneer besloten is te vechten voor de overleving van de vogel, dan wordt deze constant in de gaten gehouden en meer-

dere keren per dag gevoederd via een sonde. Ook vindt er zo gauw mogelijk een tweede, grondige wasbeurt plaats, die het arme beest geheel van de olie moet verlossen. Daarna wordt gewerkt aan de opbouw van de waterdichtheid van het verendek. Door de olie verdwijnt de waterdichte vetlaag op het verenkleed. Deze moet weer opgebouwd worden om de dieren überhaupt te kunnen laten drijven.

Pas als de vogels waterdicht zijn en enigszins op krachten zijn gekomen, worden ze overgebracht naar de bassins in de grote strandtent, wat voor velen weer het eerste contact met water betekent. Ze zijn door het dulle heen als ze weer lekker kunnen spartelen en dobberen, ook al is het dan in een klein zwembadje. De diertjes zijn verder erg rustig. Ze kijken steeds met hun zwarte nieuwsgierige kopjes om zich heen, maar ze proberen helemaal niet weg te komen. In elk bassin is een brede plank aangebracht om de vogels de mogelijkheid te geven verder uit te rusten. Het is een soort overgang tussen hun plekje in het centrum en de teruggang naar zee. Na één à twee weken opnieuw te hebben leren drijven in het water van de baden, worden de geredde en genezen olieslachtoffers weer aan de zee toevertrouwd.

Het waren twee bijzondere dagen. Bedankt Natuurpunt voor deze fantastische ervaring!

Annemiek



LAND VAN REYEN

Waar moet ik terecht met lege toner- en inktpatronen?

In samenwerking met de firma Tomson verzamelt Natuurpunt lege toner- en inktpatronen in, enerzijds om de natuur zoveel mogelijk te behoeden voor dergelijke vervuilers, anderzijds ook... omdat het een extra centje in 't laatje brengt voor onze vereniging. Met deze centjes kunnen wij dan weer nieuwe natuurgebieden aankopen, wat nog steeds een wezenlijk onderdeel van onze bestaansreden vormt.

Indien u thuis of op uw werk met dergelijke patronen geconfronteerd wordt, kan u deze kwijt op één van de onderstaande adressen of bij één van de bestuursleden die achteraan deze Rietvink vermeld worden.

De natuur dankt u.

Adreslijst verzamelpunten inktpatronen in de afdeling Natuurpunt Land van Reyen :

OCMW gebouw,

Dr. Theo Tutsstraat 20 te Boechout
Copymatic, Diksmuidelaan 211,
2600 Berchem (werkdagen van 9 tot 18 uur, zaterdag van 10 tot 14 u.)

Scouts Boechout, p/a familie D'Hondt,
Heerbaan 78 te Boechout

Haven 403 industrieweg 11 te Antwerpen
INEC Computer Supplies Kapellei 56
te Zoersel

Provinciaal Onderwijs Vlaanderen,
Koloniënstraat 18-24 bus 5,
1000 Brussel

Buurthuis Posthof, Patriottenstraat
64, 2600 Berchem

BIJ ALLE BESTUURSLEDEN
(zie lijst achteraan)



KLEIN-ZWITSERLAND



Op 30 maart kwamen de Givers van Morsel opnieuw naar Klein-Zwitserland voor beheerswerken. Het wordt stilaan een traditie en we geven deze Scouts-groep dan ook een dikke pluim ! Meer tekst en uitleg (en foto's!) in de volgende Rietvink.

Gitta

De dorstigen laven... en opwarmen met een flinke borrel



Dirk Verstraeten gidst een tweede groep wandelaars. Gitta heeft Bes mee, Frank, Carlos en Griet kijken belangstellend toe.

St Gabriël zet zijn leerlingen aan het werk in de natuur ! Op 18 maart kwamen enkele leerlingen van deze school naar Klein-Zwitserland om 'aan den lijve' te ondervinden hoe je een natuurgebied moet beheren. Een prachtig initiatief !





Morsel wordt 'groener'

Een 'groene vinger' in Morsel en WANDELING OP 27 APRIL.

Eind 2002 gingen de Stad Morsel en Natuurpunt Morsel gezamenlijk een project verdedigen bij Vlaams minister van Leefmilieu Vera Dua voor het herstel van een natuurverbingsgebied over de oude spoorwegberm in Morsel. Begin januari kon iedereen in de kranten lezen dat Morsel één van de zeven geselecteerden was.

Natuurverbingsgebieden creëren is één van de streefdoelen van Natuurpunt en daarom heeft NP Morsel mede de schouders gezet onder dit project.

Het projectgebied omvat de oude spoorwegberm vanaf de J. Hermanslei tot aan het natuur- en recreatiegebied achter de begraafplaats Cantincrode. Het beheer is – zoals voorzien in het GNOP - gericht op het behoud en de versterking van de bestaande natuurwaarden en structuurdiversiteit. Morsel voorziet tegelijkertijd mogelijkheden inzake (passieve) recreatie.

We organiseren nu reeds een verkennen- de WANDELING over de bermen vanaf Klein-Zwitserland tot aan de grens met Wilrijk, dit tijdens de LENTE-WANDELING van 27 april. Wie een idee wil krijgen van deze 'groene vinger' is welkom ! We vertrekken om 14u bij de Dieseghemhoeve, waar we twee uren later terug zullen arriveren.

Voormalige NMBS-gronden : nog meer goed nieuws

De Gecoro besliste op 14 januari unaniem om het advies van de Milieuraad in

KLEIN-ZWITSERLAND

verband met de voormalige NMBS-gronden mede te onderschrijven. Iedereen was akkoord dat deze gronden geen geschikte plek zijn voor sportvelden, en dat ze als natuurverbingsgebied wel zeer belangrijk zijn. Er werd een adviestekst opgesteld.

Gitta

Reservaatnieuws

Op onze winterwandeling van 2 februari verkenden we de voormalige NMBS-gronden in het gezelschap van conser-



Verzameld rond de hazelaartakjes met de eerste, mannelijke bloemen die voor de bladeren verschijnen

vator Bob Verelst en beheersverantwoordelijke Dirk Verstraeten. De opkomst was groot (ong. 40 wandelaars) en het weer was schitterend : koud en een – weliswaar stilaan smeltend - wit sneeuwtapijt. Het werd een kennismaking met een mooi natuurgebied waar we nog vaak wandelingen hopen te organiseren. Halverwege de wandeling werd iedereen vergast op een verwarmend jeneverke. Tja, de afwezigen hadden ongelijk....

Veel volk op diavoorstelling in Dieseghemhoeve

Het was bar koud op die zaterdagavond van 15 februari, maar dat had meer dan 60 mensen er niet van weerhouden om op de zolderruimte van de Morselse Die-



Bernard Castelein leidt zijn diavoorstelling in.

seghemhoeve kennis te komen maken met de uitermate boeiende diawereld van natuurfotograaf Bernard Castelein. Ze hebben het zich niet beklaagd, wel integendeel, want Bernard fotografeert niet enkel wondermooie natuurlandscaps, maar



Niets dan lof voor de lekkere natuurwintjes van Land van Reyen.

kan daar omheen telkens ook nog boeiend vertellen. Zo kregen we in het

LAND VAN REYEN

eerste deel "natuur dicht bij huis" beelden te zien van de Kalmthoutse Heide, het Groot en Klein Schietveld in Brassaat en andere domeinen. Het tweede deel handelde integraal over het Bharatpur Nationaal Park in India. Een feest voor oog en oor is het geworden, ondersteund door de degustatie van de onder- tussen wereldberoemd geworden wijntjes uit het Land van Reyen, die vlot over de toonbank en over de tongen gingen. Deze dia-avond werd georganiseerd door Natuurpunt Zuidrand Antwerpen in samenwerking met onze afdeling.

Botanisch Onderzoek in Stedelijk gebied Antwerpen

Dit jaar willen wij botanisch onderzoek gaan doen aan de Hollebeek en de Lauwerijkse beek. Bij deze nodig ik een ieder uit die interesse heeft om in samenwerking met de Plantenwerkgroep FON deel te nemen aan de onderzoeken.

Laarzen noodzakelijk !

Hieronder vindt u de benodigde informatie.

Hollebeek

De Hollebeek zal onderzocht worden tussen het brongebied en het Valaar. Dit zal gespreid plaatsvinden en in samenwerking gebeuren met leden van de Werkgroep Hollebeek. Het programma is als volgt:

Maandag 14 april: schans en loop aan Klaverbladdeef: Afspraak 14 u. Klaverbladdeef Hoboken.



NATUURPUNT MORTSEL

Donderdag 17 april: Schoonselhof bosgedeelte Hollebeek. Afspraak 14 u. in gang Schoonselhof, Hoboken.

Paasmaandag 21 april: deel Valaar. Afspraak 14 u. parking eind Salesianenlaan – Hogeschool, Hoboken .

Maandag 28 april Vertrek om 19 u aan het Schoonselhof om de overige stukken af te werken en eventueel iets te hernemen etc.

Lauwerijkse beek

Dit jaar willen wij een start maken met het onderzoek aan de Lauwerijkse beek aan de Boshoeck te Boechout-Hove. We kunnen de beek volgen in km-etappes, zodat we verslagen per ifbl-hok kunnen weergeven. Ook de zijbeek vanaf de melkkuip zou bekeken moeten worden. Het programma:

Woensdagen 2, 9, 16, 23 en 30 april: Afspraak om 19 u. bij Frank Adriaensen, Boshoeck 234, 2530 Boechout.

Wie mee wil helpen met één van deze of beide onderzoeken, kan zich melden bij:

Erik Molenaar

fon@natuurpunt.be

<http://www.natuurpunt.be/fon>

03/218 59 69



www.landvanreyen.be UPDATE !!!

Sinds de lancering van de website van Natuurpunt Land Van Reyden begin dit jaar wordt het aanbod steeds verder uitgebreid. De meest actuele artikelen vind je telkens op de startpagina.

Zo kun je er het uitgebreide persbericht rondom het Bessemgebied vinden. De Bond Beter Leefmilieu, het Actiecomité Bessemgebied en Natuurpunt lichten het één en ander toe. Het meest recente persbericht over de veroordeelde privé-eigenaar in Vremde staat ook hier.

De kaartjes van onze gebieden zijn klaar. Schuif eens met je muis over de rubriek “gemeenten” en de overzichtskaart verschijnt. Telkens je een gemeente aanklikt vind je deze uitvergroot op je scherm met aangeduid de natuurgebieden die de gemeente rijk is.

Tevens wordt voor geïnteresseerden de geschiedenis van het gebied Land Van Reyden uit de doeken gedaan via de route Info -> Ontstaan.

Onder de verschillende gemeenten kun je zien welke activiteiten hebben plaats gevonden en via de rubriek “activiteiten” blijf je op de hoogte van de op stapel staande gebeurtenissen.

Tenslotte raden wij je aan binnenkort eens naar onze nieuwe interactieve pagina te kijken. Via deze weg kun je jouw opmerkingen kwijt en krijg je tevens de gelegenheid zelf eens een stukje te schrijven voor de website. Alle uitleg hierover vind je op die pagina.

Dus surf naar de site en klim in de pen!!!!

KLEIN-ZWITSERLAND

1^{ste} jaarsleerlingen GTI - MORTSEL maken reeds lang “nestkasten” voor Klein-Zwitserland.

In de loop van het tweede trimester starten onze eerstejaars met een houtoefening: zij maken reeds vele jaren nestkasten, voornamelijk voor pimpel- en koolmezen, maar ook voor bonte spechten, roodstaarten, winterkoninkjes, bosuil, en open nestkasten voor b.v. de grauwe vliegenvanger.

Dat hun nestkast in grenenhout gemaakt wordt, is omdat dit een voor onze leerlingen goed te bewerken houtsoort is. Het hoge harsgehalte is bovendien goed bestand tegen de natte en koude weersinvloeden van ons klimaat. Met de gasbrander worden op het laatst de fijne houtnerven dichtgebrand, zodat de nestkasten nog meer weerbestendig worden. Onze leerlingen leren uit één massieve plank van 22 mm dikte alle onderdelen zo zuinig mogelijk uit te smetten. Zij moeten bovendien rekening houden met de zaagdikte tijdens de verschillende bewerkingfasen, zodat elke zijwand juist even lang verzaagd wordt. De vliegopening bepalen zij zelf, afhankelijk van hun eigen keuze voor welke mezensoort het moet dienen: pimpelmeesjes 29 mm en koolmezen 32 mm.

Zij worden met foto's en een ruime uitleg op de hoogte gebracht van de toekomstige bewoners van hun persoonlijk nestkastje. Onze leerlingen zijn fier over het feit dat zij door deze oefening een kleine bijdrage kunnen leveren aan het uitbreiden en het in stand houden van het vogelbestand op Klein-Zwitserland.

Dat de school op enkele stappen van dit prachtig natuurgebied ligt, is mooi mee-

genomen, omdat zij dan tijdens hun les de afgewerkte nestkasten mee kunnen ophangen. Ondertussen leren zij bij op welke hoogte en naar welke windrichting

zij hun kastje het best kunnen ophangen. Tijdens de



maand mei worden zij op de hoogte gebracht wie de gelukkigen zijn wiens nestkast door onze gevleugelde vrienden bebroed wordt. Maar meestal zijn zij reeds lang zelf op ontdekking gegaan en hebben ons medegedeeld of er daadwerkelijk bewoners zijn. Goed hé! Door hieraan zelf te werken beperken wij tegelijkertijd het vandalisme naar nestkasten toe, binnen dit gebied. De school geeft hen bovendien mee om geen drankbusjes of snoepwikkels achter te laten. Het werkt alsof zeer educatief en zelfreinigend, want ook zij rapen heel wat restafval op. Vorige jaren werden door de leerlingen van de 1B-klasjes telkens 2 grote vuilzakken gevuld met dit restafval. Zij hopen alvast dat zij nog vele jaren voor nestkasten mogen zorgen en wensen onze gevederde vrienden een succesvol broedseizoen toe.

GTI leerlingen en leerkrachten.



WOLVENBERG

is de 4^{de} waarneming van **Vos in de stad**, telkens in de omgeving van Wolvenberg. Er worden foto's van genomen. In Vlaanderen is de soort intussen algemeen aanwezig, en dus ook in de stad. Ecologisch bermbeheer moet ook rekening



Verkeersslachtoffer Vos aan de voetgangersbrug te Berchem – foto Wim Strecke

houden met de dieren die de bermen gebruiken. Natuurgericht maaien is niet voldoende! Het is niet zeker dat de Vos zich voortplant op Wolvenberg of ergens vlakbij in het Ringbos. Toch worden er geregeld vossen opgemerkt. In het Rivierenhof bevindt zich een bewoonde vossenburcht die wellicht zijn zonen (en dochters) uitzendt om de natuurgebieden en bermen af te schuimen. Vossen vinden zeer gemakkelijk hun voedsel dat uit Bruine rat, Konijn, Woelmuis, bessen allerhande en zelfs regenwormen bestaat. Dit wijfje had stellig voor nageslacht gezorgd. De spoorbermen zijn nog steeds een goede plaats om op jacht te gaan. We hopen dat de Antwerpenaar

rekening wil houden met de natuur als hij zijn hondje uitlaat. De uitwerpselen van Vos kunnen immers ziekten overbrengen op de hond. Wij zelf dienen ook voorzichtig te zijn. Een zeer klein procent van de vossen in Vlaanderen is drager van Vossenlintworm.

Beheerscontract spoorwegbermen tussen Berchem Station en Antwerpen-Zuid.

Eerste aanvulling van 1/2/2003.

De te beheren zones die onder dit beheerscontract vallen worden uitgebreid met de volgende zone: de bermen langs beide sporen van spoorlijn 52 van Antwerpen Zuid vanaf km 49.664 (Brug Kolonel Silvertopsstraat) tot aan de brug over de ingang van de Kennedytunnel km 48.638 zoals aangeduid op het bijgevoegde plan.

Deze te beheren zone omvat de volledige oppervlakte op spoorweggrond naast de spoorlijn over een lengte van iets meer dan 1 km.

Wolvenberg strekt zich nu uit over 5 km en verbindt daadwerkelijk de open ruimte van het Zuid met het wandelpark aan het Station van Berchem.

De nieuwe overeenkomst wordt met een externe natuurpleeg beheerd onder leiding van Raf De Smet, coördinator van CEON Wep-Groen.

Deze nieuwe stap legt een duurzame band met onze zusterafdeling Zuidrand. We zien de toekomst zonnig tegemoet.

Erik

Oproep: gierzwaluwen in de stad melden

In het kader van het project "Natuur in de Stad" wil Natuurpunt Land van Reyen kern Wolvenberg beginnen met een initiatief rond gierzwaluwen. De nestplaatsen van deze zomergast worden immers steeds meer bedreigd te gevolge van renovatiewerken en nieuwbouw, die geen rekening houden met de vereisten

WOLVENBERG

van dit dier.

De gierzwaluw is bij voorkeur een koloniebroeder. De vogels komen echter slechts zelden naar hun nest in de loop van de dag, zodat het moeilijk is te bepalen waar ze precies nestelen tijdens één bezoek. Hebt u weet van een grotere gierzwaluwenkolonie in de stad Antwerpen, of zelfs van een enkel nest, mag u dat altijd laten weten aan onze medewerkers in het Natuur.Huis op 03/541.58.25 of op antwerpennoord@natuurpunt.be

Erik

Peilbuizen op Wolvenberg

In de loop van de maand februari werden peilbuizen geplaatst om schommelingen van het grondwater te kunnen meten. De diepe boringen die hiermee gepaard gingen toonden vrij snel een verschil in hy-



drologie tussen de percelen langs de Singel (intramuros) en die aan de Brilschans (extramuros). Aan de binnenzijde van de stad is er uitgesproken kwel aanwezig. Er is een ijzerlaag op geringe diepte afgezet die de fluctuaties kenschetst. Op de Brilschans is een diepe zandige laag te zien die getuigt van vroe-

gere hoge grondwaterstanden. De profielen zijn niet verstoord. Thans is het zeer droog en bevindt het winterpeil zich 4,5 à 5 meter onder het niveau van het fietspad.

In bijgaande fotoreeks kun je het steken van de peilbuizen volgen.

Erik

Lichenenonderzoek op Wolvenberg

Tijdens een lichenenonderzoek dat Dries Van den Broeck in februari II. op zich nam werden op enkele uren tijd een 40-tal korstmossen genoteerd. Dit zal voor velen een verrassing zijn, omdat Wolvenberg midden in de stad ligt en er veel luchtvervuiling wordt verondersteld te heersen.

Het is dus toch niet een lichenenwoestijn, zoals gedacht werd. Opmerkelijke soort was het Vals dooiermos (*Candelaria concolor*), dat vorig jaar voor het eerst werd gezien in de Langdonken in Brabant. Dit is een zuidelijke soort die van de opwarming van de omgeving profiteert en zijn areaal uitbreidt naar het noorden. Het zal zeker meer en meer gevonden worden. In Berchem groeide het met zuid-expositie op Schietwilg, een forse boom die veel korstmossen onderdak biedt.

Andere interessante zaken zijn Schorsolievlekje (*Porina aenea*) op een oude appelboom. Die had Dries Van den Broeck zelf nog niet gevonden en die is ook niet bekend in het Vlaams district. Hetzelfde geldt voor Dunne blauwkorst (*Porpidia soredizodes*) op baksteen. Die kende Dries enkel vanuit Nederland en vanuit het Waals Gewest. De oudste muren op Wolvenberg zijn 130 jaar, maar

ook 'recente' stenen zijn bewoond door korstmossen.

Het loont dus steeds de moeite je natuurgebied op veel manieren te onderzoeken. Biodiversiteit is de beste troef voor natuurbehoud.

Erik

Reservaatnieuws December

Daar de ploeg van Natuurpunt niet is verschenen, moesten we ten leste nog naar de Brilschans voor het maaien van de graslanden langs de Vlaanderen Fietsroute. Dit vergde vier weekends, met de kleine groep die we zijn. Het leeuwen-deel van het maaisel werd spoedig afgevoerd door de Groendienst. Trouwens, de Geschenkenbeurs vraagt ook onze volle aandacht. Deze ging door op 7 en 8 december, en trok vrij veel volk. Het leverde genoeg op om ons standgeld te betalen.



Ook in putje winter oogt de stand van Wolvenberg nog friskgroen



Er kan al eens gelachen worden op een kerstmarkt

Onze jaarvergadering ging door in het Esperantohuis op 14 december, waarbij de taken en intenties werden vastgelegd.

Januari

Drie weekends worden besteed aan exotenbeheer. Daar we voor het verwijderen van sommige zaken een speciaal takel-instrument dienen te gebruiken, zijn we afhankelijk van de Natuurploeg in Antwerpen. Door de aanhoudende vorst is het niet te gebruiken. Op 26 januari gaan we op Ganzentocht in Zeeland, een snoepreisje voor de trouwe terreinwerkers. De boog kan immers niet altijd gespannen staan. Vooral aan de zeehonden, eidereenden en zeekoeten denk ik met weemoed terug. Enkele dagen later spoelen immers de eerste stookolieslachtoffers ook op de Zeelandse kust aan. Op 29 januari gaat de Natuurpuntvergadering 'Natuur in de Stad' door in Café des Arts, met planning voor acties ten bate van Huis- en Gierzwaluw, Stadswandelingen, en sensibilisatie naar het Stadsbestuur en de 'man in de straat'.

Februari

Elk weekend wordt er natuurbeheer gedaan, maar ook in de week zitten we niet stil. Daar we het laatste stuk spoorberm mee opnemen in de verbinding Kennedytunnel – Station Berchem en dit strikt genomen niet in ons werkingsgebied ligt (Antwerpen Noord??) is een beheerploeg van buitenaf een mogelijke oplossing. Daar er geen ploeg van de vereniging mag worden ingezet, leggen we in het veld contact met de BOM (CEON Wep-Groen). De bermen zijn hier zeer breed en minder steil, zodat wellicht een maai-balk kan worden gebezigd. Vooral hier vallen soorten als Gele kornoelje, Europese liguster en Sleedoorn goed op. Met de stadsdiensten gaan we op 13 februari de educatieve panelen vervangen, maar er moet ook heel wat nieuws aangebracht worden. Toegangsboarden en welkomstpanelen moeten zowel op het wandelpark als aan de Brilschans geplaatst worden. Diezelfde dag worden ook peilbuizen geplaatst. Hier heeft de overheid eindelijk de mogelijkheid om de grondwaterschommelingen in de stad zelf op te volgen. Toon Van Daele zorgt voor het materiaal, dat toch wel 4 meter diep de grond in gaat. Op 16 februari worden tijdens het beheer nog peilbuizen geplaatst, en populier in de houtkant getast.

Dinsdag 18 februari wordt een dode vos op de pechstrook van de Ring richting Gent gesignaleerd. Het verongelukte teefje bevindt zich vlak bij Wolvenberg. Dit

Kom uit je schelp!

De natuur heeft je nodig. En vice versa.



natuurpunt 

Natuurpunt zet zich in voor het behoud van natuur en landschap in Vlaanderen.

Word lid! Om je steun te betuigen,
of om actief mee te werken rond natuur in je buurt.

natuurpunt 
Land van Reyen

Natuurpunt Land van Reyen organiseert
in samenwerking met de Heemkundige Kring:

Open Natuur.dag 2003

Zondag 18 mei

Molenbeekvallei Vremde

In het kader van

1000 jaar Vremde



Voor de "Antwerpenaren" organiseert onze vereniging ook een geleide wandeling
met historische invalshoek (Brialmontomwalling) op Wolvenberg.

Voor meer info: lees de binnenpagina's van deze katern

Open Natuur.dag 2003: het programma

De Open Natuurdag van onze vereniging valt dit jaar - toevallig - samen met de federale verkiezingen op 18 mei, een goede zaak voor iedereen want zo kunnen onze leden en sympathisanten "kiezen voor natuur" door deel te nemen aan de activiteiten die wij rond de Open Natuurdag organiseren in het jarige Vremde/Boechout en in het mooie Berchem. Inderdaad, de sympathieke fusiegemeente Vremde bij Boechout viert dit jaar haar 1000-jarig bestaan, en Natuurpunt Land van Reyen wil daar graag zijn bijdrage toe leveren. Daarom wordt de OPEN NATUUR.DAG 2003 op zondag 18 mei e.k. in het teken gesteld van deze viering, zulks in samenwerking met de Heemkundige Kring van de gemeente. Wat staat er allemaal op het programma?

V r o e g o c h t e n d w a n d e l i n g

Vooreerst een sfeervolle vroegochtendwandeling met vertrek om 6.15 uur, met aansluitend uitgebreid en zeer verzorgd ontbijt in de feestzaal van het Don Bosco jongenstehuis. Hiervoor is inschrijving vooraf noodzakelijk door overschrijving van 4,00 euro per persoon (in ruil daarvoor ontvang je ook een lekker ontbijt) op rekeningnummer 000-1002509-14 van Natuurpunt Land van Reyen. Doe dit voor 10 mei en uw deelname is gegarandeerd.

M o l e n b e e k w a n d e l i n g e n

Verder zijn geleide wandelingen voorzien, met aandacht voor al wat leeft in de Molenbeekvallei. We gaan kijken naar het resultaat van de beheerswerken en uiteraard ook de aanpassingswerken aan de oevers van de Molenbeek. Deze landschappelijk waardevolle, rustige beekvallei is op dat ogenblik - medio mei - immers op haar mooist. Reken voor een wandeling op anderhalf uur. Er zijn doorlopende vertrekkende met gidsen gepland van 13.30 uur tot 15 uur.

Kinderwagens en rolstoelen kunnen enkel in en rond de feestzaal. Honden zijn niet toegelaten.

K i n d e r w a n d e l i n g e n

Er is zoals elk jaar ook nu weer speciale aandacht voor de kinderen van 6 tot 12 jaar. Zij kunnen begeleid kennis maken met al wat leeft en krioelt in het water, zodat de ouders rustig de volwassenenwandelingen kunnen meemaken.

T e n t o o n s t e l l i n g e n

Natuurpunt Land van Reyen organiseert een boeiende tentoonstelling van amfibieën, vissen en waterinsecten uit de Molenbeekvallei, waarbij door middel van een trinoculair kan gekeken worden hoe mooi bepaalde details van insecten en planten kunnen zijn wanneer ze sterk worden uitvergroot.

Daarnaast is er een prachtige en unieke historische tentoonstelling met oude kaarten en oude documenten over de historie van de streek in het kader van 1000 jaar Vremde. Hiervoor werkt Natuurpunt Land van Reyen nauw samen met de Heemkundige Kring van Boechout-Vremde.

H a p j e s e n d r a n k j e s

Gedurende de hele namiddag, van 13 tot 18 uur, is de cafetaria open - in de feestzaal van het Don Bosco tehuis of bij mooi weer op het terras buiten - om de dorstigen te laven en de hongerigen te spijzen.

U merkt het: 18 mei wordt een datum om niet te missen!

Ook wandelingen mogelijk op Wolvenberg te Berchem

Op deze voorjaarsdag van 18 mei kun je kennismaken met de natuurontwikkeling die zich op Wolvenberg door intensief natuurbeheer afspeelt.

Onze gidsen nemen u gedurende twee uur mee op een wandeling waarbij u alles kunt vragen. Er is natuurlijk ook een historische invalshoek: precies 40 jaar geleden begon immers de sloop van de grootste vestingen ooit gebouwd in ons land (zie hiervoor het geschiedkundig artikel over de Brialmontvesting elders in dit nummer). Precies op deze plek is een natuurproject ontstaan én erkend door de overheid. Een nieuwe lente is mogelijk.

Vertrek van de wandelingen om 10 uur op de hoek van de Singel en Posthofbrug aan de blauwe container achter het station van Berchem. Na afloop kun je napraten bij een glas en informatie bekomen over onze kern en de verloren Brialmontomwalling rond de stad.

natuurpunt  Land van Reyen

